

Выстаўка

У сталічную галерэю прыехала
экспазіцыя «Арт-Жодзіна»

Работы амаль трыццаці майстроў, змешчаныя ў мастацкай галерэі «Універсітэт культуры», выкананыя ў розных жанрах і тэхніках, але аб'яднаныя адным — любоўю да горада, дзе аўтары жывуць і працуюць.

...Больш як дзесяць гадоў таму ў Мінску праходзіла Рэспубліканская мастацкая выстаўка, паводле матэрыялаў якой быў выпушчаны каталог «Жодзінцы». І вось цяпер яны вярнуліся зноў — з экспазіцыяй «Арт-Жодзіна», у якой адлюстраваны адметны погляд, асаблівасці менавіта жодзінскай мастацкай шко-

лы, стылістычныя і каларыстычныя пошукі яе нашчадкаў.

Жодзіна — гэта не толькі БелАЗы, гэта сціпая і кранальная прыгажосць малой радзімы, якую мясцовыя мастакі ўмеюць заўважаць літаральна паўсюль: ад мяляўнічых пейзажаў у гарадскім парку ці на ўскраіне да партрэтаў сучаснікаў. Рэалізм і абстракцыя, зразумелая ўсім патрыятычная тэматыка, арнаментальная стылізацыя і тонкія намёкі сімвалізму — разнастайнасць работ, а іх прадстаўлена ў экспазіцыі больш за восемдзсят, насамрэч уражвае.

Фота Дзяніса ГІТЦЕВА.

Як адзначыла **начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Жодзінскага гарвыканкама Ірына КАРПОВІЧ**, такая выяўчая выстаўка — «першая, але не апошняя».

Вікторыя ЗАХАРАВА.

Сугучча Імёны ў камені

Неўзабаве, ужо ў сакавіку, у мемарыяльным комплексе «Трасцянец» адкрыецца новы аб'ект — помнік «Масіў імёнаў». Ён ушануе памяць больш як 10 тысяч аўстрыйскіх яўрэяў — ахвяр лагера смерці. Наогул, гэта ўнікальны на сёння прыклад двухбаковага супрацоўніцтва ў галіне мастацтва і аднаўлення гістарычнай памяці паміж Беларуссю і Аўстрыяй.

Дарэчы, гэта першая краіна, якая адгукнулася на прапанову Беларусі ўвесці нацыянальныя помнікі ў памяць аб загінулых падчас Вялікай Айчыннай вайны ў лагеры смерці побач з вёскай Малы Трасцянец. Урад Аўстрыі не толькі выступіў ініцыятарам, але і фінансава падтрымаў праект.

Напярэдадні адкрыцця помніка ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў прайшоў семінар з удзелам гісторыкаў, прадстаўнікоў дыпламатычных місій, скульптараў і архітэктараў, якія ў розныя гады працавалі над стварэннем мемарыяльнага комплексу.

«Беларусь мае вялізны вопыт ва ўшанаванні ахвяр памяці Другой сусветнай вайны, — нагадавае **рэктар Акадэміі мастацтваў Міхаіл БАРАЗНА**, — таму ідэю помніка прапанаваў аўстрыйскі архітэктар Даніэль Санвальд, але на этапе падрыхтоўкі ўтварыўся ўжо аўтарскі калектыў, куды ўвайшоў наш беларускі скульптар Канстанцін Касцючэнка».

Нагадаем, адкрыццё першай чаргі мемарыяльнага комплексу «Трасцянец» адбылося летам 2015 года, а летась з удзелам прэзідэнтаў трох краін — Беларусі, Аўстрыі і Германіі — у месцы масавых расстрэлаў ва ўрочышчы Благаўшчына, дзе падчас вайны былі знішчаны каля 150 тысяч чалавек, прайшоў мітынг-рэквіем і адкрыццё другой чаргі мемарыяла.

Прадстаўнік федэральнай канцэлярыі Аўстрыі **Пія Марыя ШОЛЬНБЕРГЕР** падкрэсліла, што рэалізаваны сёлета сумесны праект вельмі важны і патрэбны не толькі для грамадства абедзвюх нашых краін, але і на больш глабальным узроўні: «У многіх на слыху назвы буйных нацысцкіх лагераў смерці, але Малы Трасцянец для вялікай колькасці людзей дагэтуль застаецца белаю плямаю ў гісторыі. Між тым продкі, сваякі многіх сучасных аўстрыйцаў — у тым ліку тых, якія пражываюць сёння ў іншых краінах, — ляжаць у Трасцяні. Таму мы спадзяёмся, што адкрыццё помніка і далейшая сумесная праца па ўвекавечанні памяці ахвяр лагера смерці дазволіць ліквідаваць гэту пляму».

Надвычайны і Паўнамоцны Пасол Аўстрыі ў Беларусі Алаізія ВЁРГЕТЭР падзякавала ўсім, хто ўдзельнічаў у праекце, і заўважыла: «Праца была здзейсненая літаральна за год — гэта вельмі кароткі тэрмін для праектаў такога маштабу. Мы ўжо многае даведаліся адно ад аднаго і шмат чаму навучыліся: напрыклад, пры вырабе манумента былі выкарыстаны інавацыйныя падыходы да матэрыялаў, каб тыя і адпавядалі мастацкай канцэпцыі, і дазволілі помніку захаваць вонкавы выгляд ва ўмовах беларускага клімату».

...Сам манумент уяўляе сабой пастаўлены на адмысловы пастамент дзесяць калон, што сімвалізуюць дзесяць эшалонаў з аўстрыйскімі яўрэямі, якіх дэпартавалі з Венy і вывезлі ў лагера пад Трасцянец, каб бяспасна знішчыць. (Паводле падлікаў сучасных даследчыкаў, з больш як тысячы венскіх яўрэяў цудам уратаваліся ў Мінскае гета.) На кожнай калоне — імёны, часткова размытыя, паўсцёртыя, як часам сціраюцца яны з нашай памяці. Прычым не прозвішчы, а менавіта імёны, якія маглі належаць дзецям і дарослым, адукаваным і непісьменным: Іда, Борух, Стэфан, Тэафіла, Эльза, Рэнэ — і тысячы іншых. Гэтыя імёны вядомыя, бо адзначаны ў транспартных спісах, якія скрупулёзна складалі нацысты, і адноўлены на жоўтых шылдчак, якія прывезла з Аўстрыі ініцыятыўная група з ліку сваякоў тых, хто загінуў у Благаўшчыне. А вось іменныя спісы знішчаны ў лагеры смерці беларускіх яўрэяў і ўласна беларусаў няма, бо архіў СД знік...

«Ведаецца, можна многа чытаць пра вайну, глядзець хроніку, хадзіць у музеі. Але калі ты стаіш на ўскраіне ямы-печы і бачыш рэйкі, на якія клалі дровы для спальвання людзей, калі бачыш цюбік зубной пасты альбо яшчэ не распакаваную бляшанку з лекамі, то ўсведамляеш і перажываеш маштаб трагедыі нашмат глыбей, — прызналася падчас сустрэчы **архітэктар Галіна ЛЕВІНА**, дачка знакамітага беларускага архітэктара Леаніда Левіна і адна з яго суаўтараў па мемарыяле «Апошні шлях» ва ўрочышчы Благаўшчына. — Выказаць словамі, прамовіць публічна гэтыя эмоцыі немагчыма. Але, мабыць, менавіта яны не даюць наноў прабіцца парасткам нянавісці і прымушаюць любіць людзей — усіх, незалежна ад іх нацыянальнасці і веравызнання...»

Вікторыя ЗАХАРАВА.

Фота атрыманы ад пасольства Аўстрыі ў Беларусі.

Фестываль

Што гэта за фільм, які Берлінале назвала найлепшым

Прыгожы хлопец ляжыць у ванне пустой элітнай кватэры Парыжа дакладна як рэвалюцыянер-журналіст Марат на адным з найвядомейшых французскіх палотнаў Жака Луі Давіда. Хто ён, жывы ці мёртвы, як ён знайшоў гэту кватэру, адкуль ведаў, дзе знаходзіцца ключ, хто скараў яго вопратку і хто тыя людзі, што за ім зараз назіраюць? Поўнае пытаньне, загадка і нелагічнасцяў асяроддзе, як і цэлая карціна, як і само жыццё, распачало новы фільм Надава Лапіда «Сінонімы», які атрымаў «Залатога мядзведзя» Берлінскага міжнароднага кінафестывалю. І гэта, напэўна, адзін з найцікавейшых уладальнікаў галоўнай ўзнагароды Берлінале за апошні час.

Летась «Залатога мядзведзя» атрымала «Недатыка» пра жанчыну, што не выносіць дакранання, і яе сексуальнае жыццё. Да гэтага была пшчотная і крыху фэнтэзіная карціна «Пра цэла і душу» — пра двух супрацоўнікаў прадпрыемства, што бачыць адны і тыя ж сны, дзе з'яўляюцца каханкамі-аленямі. У 2016 годзе найлепшым стаў дакументальны фільм «Мора ў агні», што закрануў тэму актуальнага пытанне бежанцаў. Потым — карціна іранскага рэжысёра Джафара Панахі, якому забаронена займацца кіно, «Таксі»; нуар пра «сапраўдны» Кітай Дзяя Інаня «Чорны вугаль, тонкі лёд»; румынская «Поэзія» і так далей.

Калі часта выбар галоўных кінафестывалю можна назваць кан'юктурным, сёлетняе журы Берлінале на чале з французскай актрысай Жульет Бінош, здаецца, адсунула ўсе магчымыя кантэсты і засяродзілася на кіно. «Сінонімы», якія расказваюць пра жаданне Ява з Ізраіля стаць французам, канешне, датычацца рэальных катэгорый, краін і рухаў, але робяць іх амаль умоўнымі ў прыватнай гісторыі.

Праўда, не паспела Берлінале раздаць прызы, як з Францыі прыйшлі навіны пра апагане-

не ад Марата на карціне Жака Луі Давіда, Яаў жывы, ледзь. Быццам мэтанакіравана ён прыйшоў у гэту кватэру, дастаў ключ з-пад дыванка, зайшоў у пустыя пакоі, але хто яму гэта падказаў і ці падказаў увогуле — невядома. Таксама загадкава, пакуль галоўны герой прымае душ перад адчыненымі вокнамі, з кватэры знікаюць яго пажыткі.

І казачнасць працягваецца. Замёрзлага, яго знаходзіць суседзі Эміль і Караліна, прыносяць у сваю кватэру, адаграваваюць, апранаюць у моднае паліто, што будзе аранжавец на парыжскіх вуліцах на працягу ўсяго фільма, даюць стосік рознакаляровых кашуль, пачку еўра і адпускаюць у сціплае

сам нелагічных эпізодаў. Пераходзячы ад аднаго да другога, Яаў застаецца ўсё ж самім сабой і, здаецца, не знаходзіць у Парыжы свайго месца, таму ў выніку сімвалічна «забірае» свае гісторыі назад. Быццам яны сталі важнымі зноў.

Куча сінонімаў, невытлумачальнасцяў, нявызначанасцяў робяць яго пошук такім складаным, злучаным, якім ён, уласна, і з'яўляецца. Прапаўзці паміж нагамі танцораў на вечарыне да стала з хлебам, мастурбіраваць для гей-часопіса, ажаніцца, хадзіць на курсы для эмігрантаў, крытыкаваць ігру аркестра — ад голаду, для апарывання, дзеля новай ідэнтычнасці, усё ж застаючыся ізраільцянінам Явам.

Гэты хаос без пачатку і без канца, лішніх тлумачэнняў, пакою, затое з прывабнай зацягасцю галоўнага героя, камічнасцю, адсылкамі да Бібліі, духам Новай хвалі і архітэктурнымі сімваламі Парыжа кажа, якая ўмоўнасць гэтае сваё месца.

Надаў Лапід, здавалася б, закрануў нешта актуальнае, але ў эстэтыцы фільма, якая поўнасцю перакрывае любыя прэтэнзіі на кан'юктурную ці нешта накшталт, яно становіцца ўсяго толькі неабходнай канвенцыяй для развіцця сюжэта. Альбо яго неразвіцця. Альбо яго неразвіцця, бо назва характарызуе не толькі сінонімы, якія Яаў бясконца паўтарае, гледзячы сабе пад ногі, але і сінанімічныя сцэны, кожная з якіх толькі па-новаму апісвае адну і тую ж лінію.

Галоўны герой нервова блукае па Парыжы, і нам падаецца, што гэты неспакой пераўтвараецца ў стыль жыцця чалавека, які ўпэўнена шукае сваё месца ў Францыі, але і мае шукаць яго тут, магчыма, да канца жыцця.

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ.

Дарэчы, рашэнне журы асноўнага конкурсу сёлета супала з агучаным на дзень раней меркаваннем журы Міжнароднай федэрацыі кінакрытыкаў FIPRESCI, якое таксама назвала «Сінонімы» найлепшым фільмам.

Часткова аўтабіяграфічная карціна — рэжысёр Надаў Лапід у свой час таксама пераехаў у Парыж — распаўвае пра пошукі сябе і свайго месца ў гэтым свеце. Амаль казачным сюжэтам, эпізодамі, успышкамі.

Такім чынам, ізраільцянін Яаў пасля дэмабілізацыі прыехаў у Парыж, каб стаць сапраўдным французам. У адрознен-

жыллё з дзіркай у столі. Яаў заткне яе кашулямі.

Галоўны герой адмаўляецца ад свайго мовы, пазбягае кантактаў з бацькам, «аддае» свае гісторыі новаму сябру Эмілю, ходзіць па парыжскіх дарогах і бясконца паўтарае сінонімы на французскай мове. З першых хвілін яго кідае ад шыкоўнай пустэчы да запоўненых дастаткам прастораў, ад кватэры з дзіркай у столі да яркай вечарыні для бестурботных багачаў, ад адзіноцтва да жаніцбы.

Такой рознай і супярэчлівай мазаікай для яго становіцца Парыж, дзе дні Ява разбіваюцца на шэраг нелінейных і ча-